

Роман Дрозд

Польська влада і ставлення польських властей до повернення українців у 50-х рр. у світлі документів

У 1947 р. депортовано українців на західні та північні землі Польщі. Поселено їх у розпорошенні та приречено на денаціоналізацію. Польська влада добре знала, що цей задум буде дійсним тільки тоді, коли українське населення вдасться затримати на західних і північних землях. Задум був дуже простий — далеко від Рідних земель, своїх коренів, з часом забудуть про своє походження і... національно вмруть. Влада народної Польщі ніколи не покинула. Ровили все, щоб українці не поверталися. Коли адміністраційні заборони не дали очікуваного результату, доповнено їх економічними і суспільними перешкодами. Виділила кошти для загосподарювання українців на виселенні, дозволено їм організувати культурно-освітню діяльність та молитися в греко-католицькому а бо обрядах. Дозволили тільки на поодинокі повернення. Пояснювала це враком відповідних умовин до масового поселення. А насправді такі можливості існували, про що влада довре знала. Однак воліла поселити “краківських гуралі”, аби не українців. Прийнято Секретаріатом ЦК ПОРП постанова з квітня 1957 р., в які говорилося про можливість ограниченого повернення вона не вдовільняла українців), фактично не була втілена в життя. 12 березня 1958 р. сейм прийняв закон, в якому обмежив можливість повернення до осіб, які могли купити господарство за свої кошти. Було це звернене прямо проти бідної у більшості української людности. Цим способом часто ограничено повороти.

Dok. nr 1

1947 listopad 10, Warszawa. – Instrukcja Ministerstwa Ziemi Odzyskanych dotycząca zasad osiedlenia rodzin ukraińskich - fragment

Tajne

[...]

5.Swoboda ruchu osadników z akcji „W” zasadniczo ma być ograniczona. W szczególności niedopuszczalnym jest opuszczenie Ziemi Odzyskanych i powrót na dawne tereny. Dopilnowanie powyższego jednak należy pozostawić właściwym władzom bezpieczeństwa publicznego. Do nich też muszą być składane wszelkiego rodzaju podania w powyższych sprawach. Niepotrzebnym staje się pobieranie od Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego opinii do powyższego celu przez władze administracji ogólnej.

Władze administracji ogólnej mają przyjmować podania od osadników z akcji „W” wyłącznie w sprawach z zakresu administr[owania] ogólnego, należących do nich. Podania osadników z akcji „W”, dotyczące wszelkiego rodzaju spraw, wynikających ze specjalnych warunków tj. akcji, w szczególności: sprawa przesiedleń poza ramy powiatu, wyjazdów itp. Muszą być składane do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Ponadto Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego ma być informowany o każdej sprawie, w jakiej osiedleńców z akcji „W” zwraca się do władz administracji ogólnej. Kontakt z Pow[iatowym] UBP w sprawach osiedleńców z akcji „W” ma być stały i utrzymany możliwie osobiście.

[...]

MINISTER
wz /J. Dubiel/
Podsekretarz Stanu

Kopia, maszynopis

Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Urząd Wojewódzki, sygn. VI-743.

Dok. nr 2

1951 czerwiec 19, Warszawa. – Pismo Zespołu II Prezydium Rady Ministrów do urzędów wojewódzkich w sprawie nielegalnego powrotu Ukraińców

Tajne

Stwierdzono liczne wypadki samowolnego opuszczania gospodarstw rolnych przez ludność przesiedloną na teren województwa w 1947 r. w ramach akcji „W”, przy czym prezydya gminnych i powiatowych rad narodowych przez wydanie tej ludności dowodów stwierdzających wymeldowanie na pobyt stały do miejsc poprzedniego zamieszkania, stwarzają pozory legalności niepożądaney i szkodliwej akcji, która staje się źródłem niepokoju i fermentu, zarówno wśród ludności przesiedlonej, jak również wśród ludności zamieszkałej na terenach objętych akcją „W”.

Biuro Społeczno-Administracyjne przypomina, że według ustalonych zasad wysiedlonym z akcji „W” nie wolno wracać do poprzedniego miejsca zamieszkania i prosi o wydanie stosownych w tym względzie zarządzeń, oraz dopilnowanie ścisłego ich przestrzegania.

DYREKTOR BIURA
/M. Broniatowski/

Dok. nr 3

1952 kwieciec, Warszawa. – Uchwała Biura Politycznego KC PZPR w sprawie środków zmierzających do poprawy sytuacji gospodarczej ludności ukraińskiej w Polsce i do wzmożenia wśród niej pracy politycznej - fragment

Tajne

[...]

2. Zaleca się stworzyć pełne możliwości ustabilizowania się ludności, która samowolnie powróciła, na obecnym miejscu zamieszkania, z wyjątkiem elementów wyraźnie szkodliwych, które należy po-

nownie wysiedlić. Zezwolenia na wyjazdy powrotne ograniczyć do wyjątkowych wypadków i rygorystycznie przestrzegać podporządkowania się obowiązującym przepisom prawnym w wypadkach dalszego samowolnego opuszczania gospodarki na Ziemiach Zachodnich.

[...]

Komitet Centralny

Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
Kopia, maszynopis.

Archiwum Państwowe w Szczecinie (APS), Komitet Wojewódzki PZPR, sygn. 36/XV/100.

Dok. nr 4

1954 maj 29, Warszawa. — Pismo Biura Społeczno-Administracyjnego Urzędu Rady Ministrów do Ministerstw Kolei w sprawie nie wydawania zezwoleń na przewóz kolejną inwentarza przez powracających Ukraińców

Tajne

[...]

Niektóre osoby spośród ludności ukraińskiej opuszczają gospodarstwa na Z[iemiacz] O[dzyskanych] i udają się do poprzedniego miejsca zamieszkania, co z punktu widzenia politycznego i gospodarczego należy uznać za zjawisko niepożądane. W ostatnim czasie ilość Ukraińców opuszczających gospodarstwa i udających się do poprzedniego miejsca zamieszkania znacznie się wzmożyła. Powrót Ukraińców z ZO ułatwia im m.in. fakt stosunkowo łatwego udzielania zezwoleń przez władze kolejowe na przewóz taborem kolejowym inwentarza żywego i martwego.

W związku z tym Biuro Społeczno-Administracyjne Urzędu Rady Ministrów dla zapobieżenia w opuszczaniu gospodarstw przez Ukraińców prosi o wydanie zarządzenia odnośnym placówkom PKP na ZO, na teren województw: rzeszowskiego (powiaty: Lubaczów, Jarosław, Łańcut, Przemyśl, Sannok, Lesko, Gorlice, Jasło), lubelskiego – (powiaty: Biała Podlaska, Lubartów, Włodawa, Chełm, Kraśnik, Biłgoraj, Zamość, Hrubieszów, Tomaszów Lubelski), białostockiego – (powiaty: Siemiatycze, Bielsk), krakowskiego – (powiat: Nowy Sącz) – tym osobom, które nie posiadają zaświadczeń z Wydziału Społeczno-Administracyjnego prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej, dotyczących zgody na powrót do poprzedniego miejsca zamieszkania.

[...]

DYREKTOR BIURA
/M. Broniatowski/

Kopia, maszynopis.

Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (AMSWiA), Urząd Rady Ministrów, sygn. 99/245.

Dok. nr 5

1955 czerwiec, Warszawa. – List Sekretariatu KC PZPR „O zadaniach KW i KP w sprawie poprawy sytuacji gospodarczej i wzmożeniu pracy politycznej wśród ludności ukraińskiej” – fragmenty

[...] W wyniku niedostatecznej pomocy politycznej i opieki gospodarczej ze strony organizacji partyjnych, rad narodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, poszczególne rodziny ukraińskie samowolnie porzucają swoje gospodarstwa i powracają na tereny poprzednich miejsc zamieszkania.

Zdarzają się fakty, że niektóre prezydya rad narodowych zamiast przeciwdziałać powrotowi ludności ukraińskiej, zezwalają na pozostawienie przez Ukraińców gospodarstw rolnych, wydając im jeszcze zaświadczenia o przekazaniu danego gospodarstwa. W okresie do lutego 1955 r. do pow. Włodawa woj. Lubelskiego wróciło 446 rodzin obejmujących w sumie 1091 osób, do pow. Biała Podlaska tegoż województwa powróciło 76 rodzin. Na teren woj. Rzeszowskiego powróciło 327 osób. Liczne powroty wysiedlonych Ukraińców do poprzednich miejsc zamieszkania ułatwiane są również biernością władz administracyjnych w województwie lubelskim i rzeszowskim.

Mimo, że fakty samowolnego powrotu poszczególnych rodzin i grup ludności ukraińskiej na tereny dawnego miejsca zamieszkania występują w szeregu powiatów woj. Olsztyńskiego, koszalińskiego i innych, KW i KP tych województw nie podjęły dostatecznych kroków w celu pełnej realizacji postanowień uchwały Biura Politycznego KC z kwietnia 1952 r.

[...]

3. Spowodować likwidację samowolnych powrotów ludności ukraińskiej do poprzednich miejsc zamieszkania. W tym celu:

- a) komitety wojewódzkie i powiatowe województwa lubelskiego i rzeszowskiego winny dopilnować, by prezydya rad narodowych w stosunku do osób, które powróciły po dniu 30-ym czerwca 1952 r. i powracają nadal na teren woj. lubelskiego i rzeszowskiego i uporczywie domagają się zwrotu swych poprzednich gospodarstw, zajętych obecnie przez osadników, PGR-y, spółdzielnie produkcyjne – i tym samym podważają stabilizację ludności osiedleńczej – ponownie wysiedliły i nie wydawały żadnych zezwoleń na wyjazd do dawnych miejsc zamieszkania, za wyjątkiem nadzwyczajnych wypadków,
- b) w nadzwyczajnych wypadkach zezwolenia takie mogą być wydawane przez Prezydya WRN w Lublinie, Rzeszowie i Krakowie i Białymstoku w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Prezydiami WRN w Koszalinie, Olsztynie, Szczecinie, Zielonej Górze, Wrocławiu i Gdańsku tj. terenów, gdzie ubiegający się o powrót zamieszkują,
- c) zalegalizować formalnie powroty osób, po 30 czerwca 1952 r. na poprzednie swoje gospodarstwa, o ile gospodarstwa te nie zostały przed ich powrotem nikomu przydzielone,
- d) samowolnie powracających z województw Ziemi Zachodnich natychmiast kierować do miejsca ich dotychczasowego zamieszkania.

[...]

SEKRETARIAT KC PZPR

Odpis uwierzytelniony, maszynopis.

APS, PWRN, sygn. 13716.

Dok. nr 6

1956 maj, Warszawa. - Informacja w sprawie ludności ukraińskiej - fragmenty

Poufne

[...]

Osiedlenie się ludności ukraińskiej na Ziemiach Odzyskanych odbywało się w okresie, kiedy już lepsze gospodarstwa były rozdysponowane. W wielu wypadkach lokowano po kilka rodzin na jednym gospodarstwie (olsztyńskie, zielonogórskie) i na najgorszych gospodarstwach, o niepełnym stanie budynków gospodarczych lub uszkodzonych.

W wyniku takiego osadnictwa sytuacja ludności ukraińskiej jest dość trudna, np. w województwie olsztyńskim na 10 462 gospodarstw ukraińskich – ponad 3 000 wymaga kapitalnego remontu, a 850 w ogóle nie nadaje się do użytku i wymaga natychmiastowej zamiany. Sytuację tę pogarsza fakt, że mimo kilkakrotnych wystąpień poszczególnych prezydów W[ojewódzkich] R[ad] N[arodowych] dotychczas nie zwiększono puli przydziału materiałów budowlanych i kredytów bezzwrotnych dla zainteresowanych województw. Te i inne trudności gospodarcze zgłaszane były przez ludność ukraińską na naradach aktywu ukraińskiego organizowanych w terenie z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Są one jedną z głównych przyczyn powracania wysiedlonych na poprzednie miejsce zamieszkania. Świadczy o tym chociażby fakt, że najczęściej powraca z województwa olsztyńskiego, gdzie sytuacja tej ludności jest bodaj najcięższa. Np. w wielu miejscowościach powiatów: Morąg, Górowo Iławieckie, Reszel i inne, często kilka rodzin ukraińskich mieszka w jednym niezbyt dużym budynku. Dość często spotyka się, że rodzina chłopska 6-10 osobowa mieszka w jednym pokoju i to niekiedy na piętrze. Nie likwidowanie tego stanu rzeczy pogłębia jeszcze bardziej wśród ludności ukraińskiej poczucie niezadowolonia z ich pobytu na Ziemiach Zachodnich.

W szczególności powroty na dawne miejsce zamieszkania wzrosły w 1955 r. i w dalszym ciągu trwają. Powroty dotyczą przeważnie województwa lubelskiego i rzeszowskiego.

Prezydium WRN w Lublinie w zasadzie przyjmowało wszystkich powracających bez względu na to, czy gospodarstwo ich zostało rozdysponowane, czy nie. Ogółem dotychczas (od VI 1952 r.) powróciło do województwa lubelskiego około 800 rodzin.

Wszyscy powracający z reguły dążą do odzyskania swoich dawnych gospodarstw, osiedlając się na razie gdzie kto może (w PGR, spółdzielniach produkcyjnych, u krewnych, znajomych, a nawet dość często na byłych swoich gospodarstwach u osiedleńca).

Pojawienie się powracających na dawnym miejscu zamieszkania wywołuje częste kłótnie, bijatyki i niepokój wśród osiedleńców. Niektórzy osiedleńcy pod wpływem ciągłych upomnień ze strony powracającego opuszczają swoje gospodarstwo i osiedlają się w miastach lub urządzają gospodarstwo swoje na działkach przyzagrodowych spółdzielczych, a niekiedy zgłaszają chęć wyjazdu na Ziemię Zachodnie.

Spośród powracających wielu nie pracuje i znajduje się w trudnych warunkach materialnych i mieszkaniowych.

W województwie rzeszowskim Prezydium WRN w zasadzie nie toleruje samowolnych powrotów.

[...]

W n i o s k i:

W celu pełniejszego zabezpieczenia realizacji uchwał Partii w kwestii ukraińskiej należałoby:

[...]

2) Dla naprawienia krzywdy wyrządzonej ludności ukraińskiej i przeciwdziałania tendencjom wyjazdowym wydaje się konieczne znaczne zwiększenie pomocy materialnej w pierwszej kolejności dla najbardziej potrzebujących jej przesiedleńców (udzielenie bezzwrotnych kredytów na remonty i budowę zabudowań gospodarczych i przydzielenie potrzebnej puli materiałów budowlanych). Należałoby rozważyć ewentualność przerwania na ten cel części kredytów i materiałów zarezerwowanych dla akcji osiedleńczej, a również przydzielenia przesiedleńcom w wypadkach uzasadnionych gospodarstw przeznaczonych dla akcji osiedleńczej. Ponadto należałoby przeznaczyć i zwiększyć kredyty na zakup inwentarza i inną pomoc dla słabszych gospodarstw. W parze z pomocą gospodarczą powinna iść praca mająca za zadanie doprowadzenie do świadomości zarówno ludności ukraińskiej, jak i sąsiadującej z nią ludności polskiej stanowiska Partii i Rządu w sprawie tzw. akcji „W”.

3) Należy przeciwstawiać się tendencjom powrotowym przez wyjaśnianie trudności z tym związanych (fakt zajęcia gospodarstw przez osadnika, dewastacja gospodarstwa i t.p.). Zamierzający powrócić na poprzednie miejsce zamieszkania powinien zwrócić się w tej sprawie do prezydium WRN województwa, z którego został wysiedlony. Prezydium WRN powinno mu udzielić odpowiedzi, informując go o możliwości powrotu na jego dawne gospodarstwo. W wypadku powrotu mimo negatywnej odpowiedzi prezydium WRN, względnie przejazdu bez uprzedniego poinformowania się, prezydium WRN powinno starannie zbadać możliwości osiedlenia powracającego w sposób, któryby zapobiegał konfliktom z obecnym właścicielem. Doświadczenie województwa lubelskiego wskazuje na to, że w szeregu wypadków stabilizację powracającego nie na swoje uprzednie gospodarstwo udało się uzyskać. W wypadku, gdy zachowanie się powracającego staje się źródłem konfliktów – powinien zostać wysiedlony. Nadmieniamy, że postawą prawną do wysiedlenia mogą być przepisy wykonawcze dekretu o ochronie granic, uzależniające zezwolenie na zamieszkanie w pasie granicznym od zezwolenia władz. Sprawa opuszczenia gospodarstwa na Z[iemiach] O[dzyskanych] winna być traktowana na równi ze sprawami opuszczenia gospodarstw przez osadników Polaków.

[...]

Oryginał, maszynopis

AMSWiA, MSW-I, sygn. 9.

Dok. nr 7

1956 czerwiec 16, Warszawa. – Przemówienie ministra oświaty Witolda Jarosińskiego – przedstawiciela rządu i KC PZPR na I zjeździe UTSK – fragmenty

[...]

Przesiedlenie ludności ukraińskiej na Ziemię Odzyskane wytworzyło nowy stan faktyczny. Ludność ukraińska w dużym stopniu przyczyniła się do zagospodarowania Ziemi Zachodnich, wywiązując się lojalnie z obowiązków wobec państwa i ofiarnie pracuje w PGR-ach, spółdzielniach produkcyjnych, POM-ach.

Na opuszczonych gospodarstwach poukraińskich osiedlili się osadnicy, którzy otrzymali akty nadania, zorganizowano PGR-y i spółdzielnie produkcyjne.

Na gospodarstwach nie zasiedlonych zabudowania gospodarcze, o ile zostały zniszczone w okresie walk z bandami, uległy później dewastacji tak, że gospodarstw rolnych z zabudowaniami zdarnymi do użytku w zasadzie nie pozostało.

Tej sytuacji nie biorą często pod uwagę gospodarze, którzy powracają na dawne miejsce zamieszkania „na własne ryzyko”, gdyż gospodarstwa ich są rozdysponowane. Osiedlają się oni tymczasowo w PGR-ach, spółdzielniach produkcyjnych, u krewnych, znajomych, a nawet wpraszają się w gościnę do osadników, dając niedwuznacznie do zrozumienia, że zamierzają powrócić na swe dawne gospodarstwa. Fakty te wywołują liczne spory, właśnie i zaniepokojenie. Wiele osób, które powróciły jest w poszukiwaniu pracy – znajduje się w trudnych warunkach materialnych i mieszkaniowych.

Dlatego też rząd nasz i partia apelują do ludności ukraińskiej, aby nie powracała na dawne tereny, gdyż przeważnie nie ma tam warunków do osiedlenia się. Stan faktyczny jest taki, że na podstawie naszych ustaw osadnicy zarówno na terenach wschodnich jak i odzyskanych stali się pełnoprawnymi właścicielami użytkowanych gospodarstw. Obowiązkiem władz terenowych jest udzielenie wyczerpujących wyjaśnień w tej sprawie zainteresowanym oraz uprzedzenie ich, że władza terenowa nie może i nie będzie udzielać żadnej pomocy materialnej tym, którzy powrócili „na własne ryzyko” wbrew zdrowemu rozsądkowi nakazującemu pozostanie na miejscu.

[...]

Państwo pójdzie z jak najdalej idącą pomocą tym gospodarzom, którzy nie mają odpowiednich warunków do prowadzenia gospodarki na Ziemiach Odzyskanych. Będzie udzielało bezzwrotnych funduszy na budowę domków mieszkalnych, remontów zagród, zakup inwentarza oraz udzieli wszelkiej innej niezbędnej pomocy.

[...]

Kopia, maszynopis.

Archiwum Akt Nowych, KC PZPR, sygn. 127/XIV-97.

Dok. nr 8

1956 sierpiec 23, Warszawa. – Pismo wiceministra spraw wewnętrznych Zygryda Szneka do prezydiów wojewódzkich i powiatowych rad narodowych w sprawie ludności ukraińskiej – fragment

[...]

7) W odniesieniu do sprawy powrotów ludności przesiedlonej na dawne miejsce zamieszkania należy wziąć pod uwagę, że dokonane w 1947 r. przesiedlenie ludności ukraińskiej wytworzyło nowy stan faktyczny polegający na tym, że:

- a) poważne obszary ziemi na ZO zostały zagospodarowane,
- b) na opuszczonych gospodarstwach poukraińskich osiedlili się osadnicy, którzy otrzymali akty nadania, zorganizowano PGR-y i spółdzielnie produkcyjne,
- c) na gospodarstwach nie zasiedlonych zabudowania gospodarcze, o ile nie zostały zniszczone w okresie walk z bandami, uległy później dewastacji, tak że gospodarstw rolnych z zabudowaniami zdatnymi do użytku w zasadzie nie ma.

W związku z powyższym stanem rzeczy należy przeciwstawiać się tendencjom powrotowym przez wyjaśnienie trudności z tym związanych (fakt zajęcia gospodarstwa przez osadnika, dewastacja gospodarstwa itp.).

Zamierzający powrócić na poprzednie miejsce zamieszkania powinien zwrócić się w tej sprawie do prezydium PRN powiatu, z którego został wysiedlony. Prezydium PRN powinno zbadać możliwość

osiedlenia go na dawnym jego gospodarstwie i udzielić mu odpowiedzi, informując go o możliwości powrotu.

W wypadku powrotu, mimo negatywnej odpowiedzi prezydium PRN, względnie przyjazdu bez uprzedniego poinformowania się, prezydium PRN powinno starannie zbadać możliwości osiedlenia powracającego w sposób, któryby zapobiegał konfliktowi z obecnym właścicielem.

W wypadku, gdy zachowanie się powracającego staje się źródłem konfliktów – powinien zostać wysiedlony.

Nadmienia się, że podstawą prawną mogą być przepisy wykonawcze do dekretu o ochronie granic, uzależniając zezwolenie na zamieszkanie w pasie granicznym od zezwolenia władz.

Sprawa opuszczenia gospodarstwa na ZO winna być traktowana na równi ze sprawami opuszczenia gospodarstwa przez osadników Polaków.

WICEMINISTER

/-/ Z. Sznek

PODSEKRETARZ STANU

Odpis uwierzytelniony, maszynopis

Archiwum Państwowe w Zielonej Górze, PWRN, sygn. 641.

Dok. nr 9

1957 kwieciec, Warszawa. – Uchwała Sekretariatu KC PZPR w sprawie ukraińskiej mniejszości narodowej w PRL – fragment

Celem dalszego umacniania się i zagospodarowywania ludności ukraińskiej na Ziemiach Zachodnich w obecnych miejscach jej zamieszkania oraz uregulowania indywidualnych i grupowych powrotów do województw: lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego, w ramach akcji osiedleńczej terenów gospodarczo zaniedbanych, Sekretariat KC PZPR postanawia:

[...]

2/ Zobowiązać Pełnomocnika Rządu ds. zagospodarowania terenów zaniedbanych do:

- a/ powołania komisji, złożonej z przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa, Ministerstwa Finansów, lubelskiej, rzeszowskiej i krakowskiej wojewódzkiej rady narodowej oraz Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, która w ramach planu zagospodarowania powiatów południowo-wschodnich dokładnie opracuje, nie naruszając praw nabytych przez osadników, możliwości indywidualnych i grupowych powrotów ludności ukraińskiej do woj. lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego,
 - b/ zezwalania na natychmiastowe powroty:
 - jeśli gospodarstwo i zabudowania zainteresowanej osoby są wolne,
 - jeśli gospodarstwo jest rozdysponowane, ale faktycznie nie jest wykorzystane i nie zagospodarowane,
 - c/ umożliwienia dalszych powrotów ludności ukraińskiej z Ziemi zachodnich w ramach zagospodarowania odłogów, opuszczonych spółdzielni produkcyjnych i nierentownych PGR-ów na Lubelszczyźnie i w Rzeszowskim.
- 3/ Akcję pomocy gospodarczej dla ludności ukraińskiej na Ziemiach Zachodnich oraz indywidual-

ne i grupowe powroty w ramach zagospodarowania ziem południowo-wschodnich zakończyć do końca 1960 r.

4/ Spowodować wydanie przez Prezesa Rady Ministrów zarządzenia zabraniającego:

- a/ samowolnych powrotów ludności ukraińskiej na poprzednie miejsce zamieszkania. Osobom, które samowolnie powrócą lub powróciły i objęły gospodarstwa, nie będzie udzielana przez władze państwowe pomoc finansowa i materiałowa na zagospodarowanie,
- b/ udzielania ludności ukraińskiej przez PKP środków transportowych na przewóz inwentarza z Ziemi Zachodnich bez zezwolenia odnośnych prezydów rad narodowych,
- c/ dewastowania i rozbierania wszelkich zabudowań poukraińskich na terenie woj. lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego oraz przydzielania nie rozdysponowanego mienia poukraińskiego innym osobom.

[...]

Instancje partyjne i rady narodowe winny przeciwdziałać żywiołowym wyjazdom ludności ukraińskiej z terenów jej osiedlenia, wskazując, że powroty indywidualne i grupowe mogą odbywać się tylko za zezwoleniem władz, w ramach planowej akcji – przewidującej pomoc gospodarczą państwa.[...]

SEKRETARIAT KC PZPR

Kopia, maszynopis.

APS, KW PZPR, sygn. 1245.

Dok. nr 10

1957 listopad 24-25, Warszawa. – Ponad 2500 rodzin z Krakowskiego osiedli się na Rzeszowszczyźnie – informacja własna „Trybuna Ludu”

Rzeszów. 22 bm. W Rzeszowie na wspólnym posiedzeniu Prezydium WRN Krakowa i Prezydium WRN Rzeszowa podjęta została uchwała w sprawie osadnictwa rodzin górali z woj. krakowskiego w południowo-wschodnich górskich terenach Rzeszowszczyzny. Uchwała przewidująca w latach 1958-1960 przyjęcie na tzw. Osadnictwo zwarte do powiatów: Ustrzyki, Lesko, Sanok i in. Około 2500 rodzin pochodzących z przeludnionych powiatów województwa krakowskiego, podyktowana jest wspólnym doświadczeniem obu województw. Praktyka lat ubiegłych wykazała, że najwartościowszym elementem w zakresie gospodarczego opanowania tych terenów są rodziny pochodzące z rejonów górskich. We wsiach wytypowanych pod osadnictwo ludności z woj. krakowskiego nie będą oprócz rodzin robotników leśnych i robotników PGR osiedlane rodziny pochodzące z innych terenów. Osadnicy otrzymają gospodarstwa rolne od 10-15 ha oraz korzystać będą z kredytów osadniczych. W roku przyszłym osiedlić się ma na Rzeszowszczyźnie 700 rodzin krakowskich górali.

„Trybuna Ludu”, z 24 września 1957r.